

4

Milletler Arası İdari İlimler kongresi, Berne 1947

Birleşik Devletlerde Kamu İdaresi (*)

Herbert Emmerich
Director, Public Administration
Clearing House

Tercüme eden : Emel Semizoğlu
Asistan

Hülâsa

Amerika Birleşik Devletlerinde İcraat sahasında kamusal idare, son yıllarda her zaman olduğundan daha fazla bir ilerleme kaydetmiştir. En parlak devri ikinci dünya harbi sırasında belirmiş bütün iş sahalarında emsalsiz bir istihisalle tam bir seferberlik başarılmış ve dünyanın her tarafında muharebe cepheleri olan iki büyük harpte çarpışmak üzere oniki milyon insan istihsal sahalarından uzaklaştırılmıştır.

Çiftçiler, işçiler, tüccarlar ve ilim adamlarının harbin kazanılması uğruna gösterdikleri fedakârlık ve gayrete verilmesi lâzımgelen değer verildikten sonra, şurasıda belirtilmelidirki muazzam harp gayretlerinin liderliği ve koordinasyonu merkezi hükümetin üzerinde idi. Kamusal idarenin vazifelerini bu şekilde yapmağ muvaffak olması hakikatı bir tesadüf eseri değildir. Çünkü sadece düşünülebilen her türlü dış kabiliyetler hükümet emrine verilmekle kalmadı, devlet içinde idarî işlerde mütehassıs ve bunların inceliklerini bilen gerek sivil, gerek askeri, meslekten yetişmiş bir gurup vardı. Teşkilatlanma ve idarî problemler hususunda bir ilmî metod ruhu federal devlete nüfuz etmişti,

Birleşik Devletler Federal Hükümetindeki son idari inkişaflar personel, bütçe, idarî plânlaşma siyasi plânlaşma, diğer idarî hizmetler, koordinasyon ve ademi merkezîyet başlığı altında izah edilebilir.

(*) Amerika Birleşik Devletleri. «National Section» Raporu

Amerika Devletinin felsefesi pragmatiktir. Devlet hususi teşebbüslerle rekabetten ziyade onlara geniş mikyasta yardımcı olmağa devam ediyor. Harp teşkilâtının ve hükümet kontrolünün süratle zayıflamasına, kuvvetin Federal devletlere ve mahalli idarelere intikaline rağmen federal hükümetin büyük bir programının tatbiki hem harici hem dahili işlerde devam edecektir. Hükümetin kontrolü harbin ağırlığına rağmen esaslı demokratik garantilerimizi ihlâl etmeksizin tamamlandı. Birleşik Devletlerdeki kamusal idare gösterirki demokrasi müsmir olabilir ve aynı zamanda demokratik kalabilir.

Birleşik Devletlerde Kamusal İdare

Birleşik Devletlerde, biz umumiyetle faaliyetlerimizde mütevazî değiliz. Basında radyoda ve beyaz perdede Amerikan Müesseselerini, sanayi ilim ve teknolojisini, Amerikan yardımı ve keşiflerini, Amerikan kaynaklarını, ve devletimizin esas teşkilâtını tebçile mütamayiliz. Yalnız tuhaf bir aşağılık duygusu taşıdığımız bir saha vardır ki oda kamusal idare sahasıdır. Yalnız Devlet şekilleriyle değil Devlet idaresindeki başarılarından dolayı da Amerikalıları mağrur kılacak pek çok sebepler vardır. Memleket genç olmasına rağmen Amerika Devlet şeklinde bir kıdemlilik göstermiştir. Dünya memleketleri arasında bir Anayasa altında en eski ve devamlı tecrübeye sahiptir. Bu Anayasa tatbik edildiğinden beri memleket garp sahili boyunca temerküz etmiş ufak zirai bir milletten, vâsi sinai, zirai ve ticari bir memleket olarak gelişti. Hükümetin vazifeleri hızla fazlalaştı. Blhassa son otuz sene zarfında bütçe ve personel noktasında Birleşik Devletler Hükümeti şimdi dünyanın en vâsi Devleti haline gelmiştir. Son yıllarda böyle inkişaflar devletin idari işleri sahasında da vuku buldu. Bu muazzam Devlet makinesinin halka karşı olan vazifelerini hakkiyle yapabilmesi için, eski idari usuller tadil edildi ve yenileri ikame edildi. Bu yazı federal devletin idari sahadaki faaliyetlerinden bazılarına ve kamilen federal hükümetin bu icraat sahasına hasredilecektir. Şurasıda unutulmamalıdırki Birleşik Devletlerdeki bu çeşit telâkiler Devletlerin hükümetlerinde ve vilâyetlerin idarelerinde de yapılmıştırki bu hükümet ve vilâyetler geniş mikyasta muhtariyete malik olmakta devam ediyorlar.

Birleşik Devletler Kamusal İdaresi en parlak sayfalarını ikinci dünya harbi esnasında yazmıştır. Harbin takibinde hissemize düşen yardımlarla harbin bitirilmesi için bütün kaynaklarımıza şamil emsâlsiz bir seferberlik başarıldı. Aynı zamanda bütün dünyaya yayılmış muharebe sahaları olan iki harbi idare ederken oniki milyon insanı istihsal sahalarından alıp silâhlı hizmetlere naklettik. Buna rağmen plân yapmakla mesul olan bir çok in-

sanın, mümkün olacağına inandıklarından, ziraat fazla gıda, sanayi fazla mal istihlal etti, münakalât fazla yük ve yolcu nakletti, posta idaresi daha önce hiç yapmamış olduğu şekilde haber irsal etti ve nihayet alimler yeni bir kıymet keşfettilerki buda bizi birden yirmi ikinci asra fırlamış gösterdi.

Bu muazzam seferberliğin başarılmasının büyük bir kısmını Amerikan çiftçilerinin, tüccarlarının, işçilerinin ve ilim adamlarının kabiliyet ve fedakârlıklarına borçluyuz. Şöyle söylenilebilirki hakikaten Pearl Harbour dan sonra herkes millet için çalışıyordu. Sulh zamanında resmi ve hususi teşebbüsleri birbirinden ayıran farkların bir çoğunun harp zamanında önemleri azaldı. Bu büyük millî eforun liderliği ve icap ettirdiği muazzam mudil faaliyetlerin koordinasyonu şüphesizki hükümetin vazifesi idi. Hayatın her cephesinde hükümetin teşebbüs kabiliyeti, idaresi, kontrolü ve müdahalesi tarihimizde şimdiye kadar olduğundan çok daha mükemmeldi ve harp zamanında ekseriya olduğu gibi hükümet kudretinin çoğu tabiatıyla icra mevkiinde olanın üzerinde toplanmıştı. Bundan başka Devletler ve mahalli idareler tarafından kullanılan kuvvetin büyük bir kısmı merkezî hükümette toplandı böylelikle federal icra organı birdenbire muazzam yeni vazifelere, mes'uliyetlere ve kamusal hizmetlere varis oldu. Netice olarak kamusal idare işi çetin bir mahiyet aldı. Kamusal idarenin vazifelerinin artışı bir tesadüf eseri değildir. Şüphesiz siyasi dekor buna müsaitti. Millet Pearl Harbour zamanında sulhte ve harpte hiç bir zaman görülmemiş bir şekilde birleşmişti. Cüretli ve kabiliyetli siyasi bir liderliği vardı, ve hükümetin emrine milletin en iyi işleyen kafaları amade kılınmıştı. Devlet hizmetine gönüllü olarak giren binlerce kabiliyetli amatörlere ekli olarak, kabiliyetleri daha ziyade idarî sahada olan gerek sivil gerek askerî bir devlet hizmetkârları gurubuna sahiptik, onlarsız harp davasının bütün makinesi parçalanırdı. Dahasıda var federal devlete teşkilât problemleri hususunda ilmî bir metod zihniyeti nüfuz etmiş ve devlet idaresi sahasında yeni bir ihtisas ve bilgi teesüs etmişti.

Son altmış bilhassa son yirmi sene zarfında Amerikan Devleti şüphesiz olarak varlığının sebebi olan pek çok yeni vazifeleri deruhte etmiştir. Pek çoklarının büyük bir ihtisas istediği bu yeni vazifelerin ilâve edilişi, bizi Bryce ın ondokuzuncu asırda işaret ettiği ve daha sonraları Myrdal ın tesirlerini farkettiği antika olmuş idarî icraatı yenileştirmeğe mecbur ediyordu. Birleşik Federal Devletin idarî sahadaki son bazı telâkkileri personel, bütçe, idarî plânlaşma siyasî plânlaşma ve diğer idarî hizmetler, koordinasyon, ademî merkezîyet başlığı altında izah edilebilir.

Personel

Memleketimiz tarihinin ilk devirlerinde mevcut olup halâ bazı kısımlarda yaşamakta olan kuvvetli bir inanca göre demokrasi sadece iktidarda olan parti düştüğü vakit Devlet personelinin değiştirilmesiyle muhafaza edilebilir. 1883 de kabul edilen ilk amme hizmeti kanunu daha çok liyakate dayanan bir yeni sistem kurmak ve siyasi patronajın kötülüklerinden kaçınmak için kabul edilmişti. Mamafî bundan seneler sonradır ki daimi devlet memurlarının tekâütlüğü sistemi ortaya atıldığı ve tasnif kanunu meclisten geçtiği vakit, müsavi miktarda iş için müsavi ücretin alındığı bir pozitif personel meselesi hakkında şartlar ihdas ediliyor, mevkiler için evsaf dikkatli bir surette ortaya konuyor ve tekaütlük için bir usul kabul ediliyordu. Fakat bu reformların kabulünden sonra dahi büyük miktardaki mevkiler, amme hizmetleri için istenilen bu şartlardan arı idi ve amme hizmetleri kanunlarının tatbiki aşırı dercede merkezîyetçi ve menfî olmağa mütemayıldı. Önem verilen nokta mevkilere en uygun kimselerin tayininden ziyade siyasi müdahaleden kaçınmaktı.

1937 de başkanlık komitesi tarafından yapılan tetkiklerden biriside kamusal idare hakkında idi. Bunun tavsiye ettiğine göre devletin herbir dairesine yetiştirilmiş personel memuru tayin edilecek ve personel idaresinin bir çok vazifeleri Birleşik Devletler Kamusal İdare Komisyonundan ademi merkezileştirilerek dairelere verilecekti aynı zamanda bir personel idare kurulu kurulmasını da tavsiye ediyordu buna muhtelif dairelerin memurlarının olduğu gibi amme hizmetleri komisyonunun temsilcileride bağlı bulunacaktı. Bu iki reform 1939 da başarıldı ve bunun neticesinde tecrübeli bir personel memurları gurubunun inkişafı oldu bunlar kendi dairelerinin ihtiyaçları ile aşına idiler ve imtihanla seçme yolu ile amme hizmetleri komisyonundan dairelere gönderilmiş muvafık selâhiyetli delegelerdi.

Son yıllarda birleşik devletlerde büyük mikyasta kollej ve üniversiteler kamusal idare sahasında kurslar tesis ettiler ve bu kursların mezunları Devlet hizmetlerinde vazife almağa istekli idiler. Bu memeketimizde yeni bir terakki idi. Mazide hukukçulardan başka gayet az Üniversite mezunu Devlet hizmetleri sahasında vazife almağı düşünüyordu ve hükümet servislerine giren Üniversiteliler geniş mikyasta teknik faaliyetlerle bağlı bulunuyorlardı. Fakat şimdi büyük mikyasta istidatlı kimseler hususi ve umumi faaliyetleriyle amme hizmetlerine intisap etmeği cazip buluyorlar ve bunlara ferdi inkişaf, terfileri için amme hizmetlerine intisaplarında hususi tecrübeler ve gittikçe artan fırsatlar sağlanıyor. Meslek servislerinin başlangıçları böylece tamam-

landı. Buna rağmen fertlere amme hizmetlerine cezb için yapılacak daha pek çok şey vardır. Onları bu hizmetlerde tutabilmek için daha geniş terfi yolları aranmalıdır. Birleşik Devletlerde biz muntazam amme hizmetlerine ilâveten diğer iki meslekî servise malikiz - hariciye servisi ve askerî servis - Son yıllarda bu iki serviste ilmî personel metodlarının ihtisas ve terfi için münkeşif programların kullanılışı, şayani dikkat terakkilere sebep oldu. Kabiliyetlerinde ve kendilerinin amme hizmetlerine kuvvetle verişlerinden dolayı, askerî mükellefleri sivil işleri ifaya davette devam ediyoruz. Onlarda sivil sahalar intibak bakımından büyük kabiliyet gösteriyorlar. Bu bizim sistemimizin bir kusurudurki biz halâ yüksek idarî merciler için memurlara malik değiliz.

Bütçe

Birleşik Devletlerde en son olarak, bütçenin tatbikinde icrai mes'uliyet prensibi bütçe ve hesap kanununun (Budget and accounting act) 1929 da kongreden geçişi ile tesis edilmiştir. Bu kanun mucibince başkan her yeni sene başında, Devletin bütün daire ve makamlarını ihtiva eden bir gelir ve gider bütçesini kongreye sunmaya mecburdur. Bir kaç sene için bu kanunun tatbikinde mes'ul makam olarak, bütçe bürosu hazine dairesinde yer aldı. Fakat başkanlık icra makamını tesis eden 1939 tarihli yeni teşkilât (Reorganization act) kanunu ile bu makamın bir kısmı haline geldi. Hazine dairesinde yer aldığı müddetçe bütçe bürosu, bütçe usulü bilhassa bütçenin teknik manzarasında esasî inkişafı yaptı. Başkanlık İcra Makamına nakli ile tarihimizde ilk defa olarak Başkan, bütün idarî müesseseleri kontrol edebilecek bir hizmet şubesine malik oldu ve bu nakille faal personel genişledi. Aynı zamanda bütçenin tatbiki mali program ve plânlara daha bağılı bir şekil aldı. Böylece bütçe bürosu mütehasıs bir memur gurubu ile mücehhez olup aynı zamamanda koordinasyon ve teknik programında Başkana yardım eden, Devletin bütün daire ve makamlarının, faaliyetleri hususunda tam bir malûmata sahip olmuş oldu. Federal bütçeye hız vermek içinde devletin her dairesinde bir bütçe memuru bulunuyordu.

Bu inkişafların esasî yirmibeş sene evvel Birleşik Devletlerde bulunmayan bir mütehasıslar zümresinin mevcudiyeti ile izah edilebilir. Bu zümrenin bulunuşu harbin başlangıcında hükümetin faaliyeti gelirleri ve onların harcanması hususunda başkanın çabuk ve tesirli plânlara hazırlamasını mümkün kıldı.

İdari plânlaşma

İlmî idare bize göstermiştir ki kanunlar ve siyaset kendi kendilerini idare etmezler. İyi statüler ve iyi prensipler altında iş gören ehil kimseler ekseriya teşkilat kusurlarından ve kifayetsiz metodlar yüzünden gayelerinde muvaffak olmuyorlar. Sanayide umumiyetle kabul edilmiştir ki, gerek teşkilatın gerek metodların devri gözden geçirilmesine ihtiyaç vardır. Şunuda söyleyebilmekten memnunum, teşkilât statü ve usullerinin gözden geçirilmesi hususu birleşik devletler hükümeti tarafından kabul edilmiştir ki işte buna plânlaşma deniliyor. İdari plân yapma federal icra müessesesinin tamamlayıcı bir vazifesi olmuştur. Federal devletin vâsi dairelerinden bir çoğu bir memurun idaresi altında idarî plân yapma birliklerine malikdir. Bu memur devamlı surette teşkilâtı ve usulleri tetkikle mükelleftir. Ehemmiyeti bürolardan bir kısmında böyle birlikleri vardır. Fakat bütün bunların üzerinde büyük alâka verici hakikat şudur ki bu gaye uğrunda bütün devlete şâmil bir servis vardır oda bütçe bürosunda idarî uygulama kısmıdır. Onun için bütçe reisi sadece bütçe siyaseti hakkında tahminlerde bulunmaktan başka Başkana, bütün hükümet içinde idari uygulama hususunda müşavirlik etmektedir. Harp esnasında büronun idari plan hazırlama sahasındaki hususi işi, manzarası mütemadiyen değişen mülki harp makamlarını tanzimle ilgili idi. Bu muvakkat makamlar Başkanın harp selahiyetleri sahasında teşkil edilmiş ve tekrar organize edilmiştir. Birleşik Devletler kongresi 1946 tıda yeni teşkilât kanunu ile başkana sadece fevkalâde zamanlara münhasır olmak üzere değil, daimi vasıflı yeni teşkilât planları hazırlama selâhiyetini verdi. Kongrenin her iki meclisinde de bu çeşit plânlar sunulduklarından atmış gün zarfında tasdik edilmemezlilik edilmedikçe, hüküm ifade ederler. Başkan yeni teşkilat planları yapmak hususunda bütçe bürosunu mümessili olarak tayin etmiştir. 1946 tıda böyle üç plan hazırlanmış ve kongreye sunulmuştur. Bunların ikisi yürürlüğe girmiş üçüncü kongre tarafından kabul edilmemiştir.

1942 den beri federal istatistik hizmetlerini birleştirme vazifesi de Başkanlık İcra makamındaki bütçe bürosuna devredilmiştir. Federal hükümette birçok istatistik toplayan makamlar vardır. Bunlardan en iyi tanınmışları sayım bürosu, zirai ekonomi bürosu, ve iş istatistikleri bürosudur. Muhtelif federal istatistik programlarını birleştirmek ve vatandaşları bir çok malûmata muhtevî sual cetvelleri doldurmak külfetinden kurtarmak için bütçe bürosunda federal hükümetin bütün istatistik faaliyetleri ile yakından münasebette bulunmak ve mes'ul makamların iş programlarının günügününe tanzimi hususunda tesirleri görülmek üzere istatistik örnekler teşkil edimıştır. İdari uygulamanın istatistik standartlar bölümünün manası şu hakikatte mündemiştir-

ki umum müdürün kendi ofisinden hükümetin icraatıyla ilgili büroların ve dairelerin hususiyetçi programlarına muhalif bir mütehassıs gurubu vardır. İdari uygulama ilmi ilerledikçe federal hükümette yeni fikirlerin icra sahasına müteallik müesseselerde yayılması hususunda federal bir temerküz noktası vardır.

Siyasî plânlaşma ve diğer idari hizmetler

Bu gün herhangi bir teşkiloâtın baş çevirgeni, geniş bir surette dış münasebetlerle mesguldür. Amerikan iş aleminde genel heyetin bir reisi ve şirketin bir başkanı olması adettir. Birincisi, mali sahada müterakki faaliyetlerde ve başlıca amme akitlerinde ihtisas sahibidir. İkinci ise müesseseyi işletme işini deruhte eder. Hükümette dahi gittikçe artan dış münasebetler ve iç münasebetlerin idaresinde başa yardımcı olarak verilecek, icra asistanlarına ve idarî yardımcılara ihtiyaç vardır. Çünkü problemlerin ön görülerinin yapılmasının emniyet altına alınması, ihtilafların halledilmesi, kararların yayımı ve tefsiri, programların müvazenede tutulması hususunda başkan kendisinininkinden başka gözlere, kollara, bacaklara ve beyinlere sahip olmalıdır. Çabuk değişmekte olan teknolojik bir asırda geniş hükümet müesseseleri olsun, sanayi müesseseleri olsun idari yardımcılara lüzum göstermekte devam edeceklerdir. Taki baştaki idarecinin yükü taşınamıyacak bir yük olmasın. Bütçe ve idari planlaşma yardımcılara ilâveten Amerikan Hükümetinde icraat sahasındaki başları yükten kurtarmak için idare yardımcılara daha çok ihtiyaç hasıl olmuştur. Bazı sahalarda bu idari yardımcılar otoriteye sahip muvakkat siyasî memurlardır ki under-secretaries ve yardımcı sekreterler gibi. Bu mevkilerdeki geniş mikyasta nakillerden dolayı gittikçe tekamül eden bir kanaat vardır ki hiç değise bir dairenin bir asistan sekreteri daimi, mesleki bir memur olmalıdır. Hazine dairesi amme hizmetlerinde maliye asistan sekteterliği diye bilinen bir makam kurmuştur bile. İdarî yardımcılardan diğer çeşitleri program mütehassıslarıdır. Bunların vazifesi teşkiâtlandırma ve metod sahasından ziyade planlaşma sahasındadır. Bir çok dairelerin böyle plan mütehassısları vardır. Son kanunlara göre başkanın icra ofisinde ekonomik şeraiti tetkik etmek ve azami miktarda hizmet sahası yolunu açan, millî programlar hususunda tavsiyelerde bulunmak ve iş çevresinin had dagalanmalarını düzenlemek üzere bir ekonomik müşavirler kurulu ihdas edilmiştir. Diğer çeşit idari yardımcılar şunlardır. Hukuk müşavirleri, istihbarat ve kamusal münasebetler müşavirleri.

Koordinasyon

Son senelere gelinceye kadar Birleşik Devletlerde meselâ İngilterede gerek mahalli ve gerek milli bir inkişafa mazhar olmuş olan komite sisteminin kullanılması hususunda biz çok az muvaffak oluyorduk.

Bu muvaffakiyetsizliğin mühim bir sebebi bu komitelerde hizmet etmek üzere kâfi bir sekreterliğin lüzumunu takdir etmekteki hatamızdır. Bu sekreterlik toplantılar için bir ruzname hazırlamak kararları zaptetmek, ve bütün dairelerle lâzımgelen hesaplaşmalar yapıldıktan sonra kararların yayınlanmasına nezaret etmekle mükelleftir.

İkinci dünya harbi sırasında federal devlette sekreterliğin kullanılması tamamıyla yerleşti ve bunun neticesi olarak tanzim edici komitelerin kullanılması ilk defa olarak mümkün kılındı. Birbiriyle çatışan devlet programlarının o kadar çok olduğu harp devresinde bu bilhassa önemli idi. Bizim genel kurmay başkan mühlakları heyetimiz de böylece muktedir bir sekreterlik tarafından hizmet gören kara, deniz, hava kuvvetleri tanzim edici komitesi idi. Harp istihsal kuruluda böylece daireler arası bir komite idiki bunun yüksek üyeleri orduyu, donanmayı ve muhtelif mülki makamları temsil ediyorlardı. Aynı zamanda bunun muhtelif ikinci derecede komiteleri aynı şekilde mümesildiler. W. P. B. (War production Board) Harp istihsal kurulu da böyle bir sekreterliği müessir bir şekilde kullanıyordu. Harp makinesinin mutad işletilmesinde biz sadece muhtelif millî makamlar arasında çok yüksek bir koordinasyon derecesini bu muvafakiyetli askeri amiliyeler için elzemdi, kurmakla kalmadık aynı zamanda bu gibi vasıtaları kullanarak müttetiklerimizle ne gibi iş birliği yapacağımızı da öğrendik. Şüphe etmiyorum ki mütehasıs sekreterler tarafından hizmet edilen birleştirici komitelerin kullanılması bizim devlet işletmemizin daimi bir vasfı olacaktır.

Ademi merkezîyet

Harbi muvafakiyetli bir şekilde takip edebilmek için ikinci dünya harbinde cephede bulunan makamlara, şimdiye kadar verildiğinden daha geniş mikyasta otorite kullanmalarına selâhiyet vermeğe mecbur olmuştuk. Zaruret halinde federal hükümetin esaslı kaza hakkıyla mücehhez olduğu doğrudur. Ve bilfiil her faaliyetin Vaşington'dan yayınlanan siyasetle müteessir olduğu doğru olmakla beraber, siyasetin ve programların şimdiki icrası maddi olarak oradan ikmal edilemezdi. Zaten yer meselesi o kadar fena bir hal almıştıki hükümet makarrı olan Kolonbiya mahallesinde bulunan

eski bürolardan bazılarını dış sahalara nakletmek zarureti hasıl oldu. Böylelikle fazlasiyle kalabalık olan harp makamları yerleştirilmiş ve tanzim edilmiş oldu. Bu makamlarda bütün birleşik devletlerde teşkilât kurmak zorunda kaldılar. Harp makamlarının zaruri oluşu yalnızca Vaşingtondaki yer yokluğundan değil aynı zamanda programların işlerin temerküz ettiği mahalde daha nazif ve daha hızla tatbik edilebildiğinin anlaşılmasındandır. Ademi merkezîyetçilik neticesinde ayrı makamların muhtelif mertebeleri arasında ufki muhabere hatları aşmak suretiyle koordinasyona izin verecek kadar ileri gittik. Mertebeler silsilesi kullanılması hususunda bütün iç teşkilât işlerinin tek bir şubenin üssün emrine amede etmek, üstün kumandadan diğer bir üst komutaya ve amudi olarak muhtelif mertebelere inmek hususunda cesareti kırdık. En alt basamaklar arasında muhabereye mertebeler silsilesinin kullanılmasının geleneklere göre menşei olan silâhlı kuvvetlerde bile izin verdik. Evvelce her nevi tasarruflarının Vaşington vasıtası ile yapmağa mecbur olan levazım subaylarına geniş miyasta malzeme ısmarlamak selâhiyeti verildi. Sivil müdafaa idare edilirken programı Vaşingtonda formüle ediliyordu. Fakat hali hazırdaki tatbikat devletlere ve mahalli otoritelere devredilmiştir. İkinci dünya harbi sırasında ademi merkezîyetçiliğın kullanılmasındaki meharef unutulmamıştır. Bütün federal hizmette mahalli makamların kaza hakkını ölçülü olarak artırmak temayülü vardır. Onlara daha fazla mesuliyet tanınması karşılığı olarak kabiliyet sahibi adamları federal devlet hizmetinde kalmıya teşvik ediliyor.

Birinci mülâhaza

Yer azlığından dolayı birleşik Amerika'daki son idari inkişaflardan bahsetmemeğe mecbur kaldım. Diğer memleketlerdeki insanları alakalandırabileceğine inandığım bahsi kapatmadan evvel hususi alâka cezbedebilecek üç kanun parçasına müracaat edeceğim ve bir genelleme yapacağım.

Bu üç kanun parçasından biri 1945 tarihli hükümet mürakabası kanunudur. (Government Control act). Devlet korporasyonlarını nmürakabe ve hesaplarını teftiş ile mücehhez olan bu kanun diğer memleketler için çok alâka vericidir. İkinci 1946 tarihli idari tasarruflar kanunudurki (Administrative procedure act). Bunun tesirlerini şimdiden göremeyiz. Bu kanun hususi menfaatlerin devlet nizamlarına ve kaidelerine karşı daha fazla koruyor, mahkemelere müracaat hususunda daha geniş selâhiyetler veriyor. Bu kanunun hakikaten şahsi menfaatleri koruyup korumayacağı ve avukatlara sadece yeni müteriler mi kazandıracığı sonra belli olacaktır. Üçüncüsü teş-

rii yeni teşkilât kanunu (Legislative Reorganization act) komisyonların miktarını azaltarak teşrii problemlerde onlara yardım edecek olan bu sahada mütehasıs eksperler ihdas edilerek parlamentoyu geçmişte pek çok zaman yutan teferruat işlerinde kurtararak kongrenin yeniden teşkilâatlanmasına müessir olmuştur.

Amerikan Devlet felsefesi nazari veya ideolojik değildir. Devletimiz ihtiyaç esası üzerine pragmatik olarak yeni hizmetler deruhte eder ve şahsi teşebbüse rakip olmaktan ziyade yardımcıdır. Muvakkat harp teşkilâtının süratle tebdil edilmesine vatandaşların ve hususi sinai teşebbüsler üzerindeki kayidelerin şumulünü süratle azaltılmasına ve zaruret halinde devletlerden, mahalli idarelerden alınan yetkilerin kendilerine iade edilmekte olmalarına rağmen, birleşik Devletler hükümetinin harpten evvelki haline iblâğ düşünülmemektedir. 270 milyar dolarlık millî bir borç ve senelik 35 milyarı aşan bir bütçe bizim devam etmekte olan devlet emanetlerimizin mudillliğini ve şumulünü gösterir. Harp emeklilerimizin refahı için senelik yedi milyar dolarlık masrafı içine alan muazzam bir faaliyet programı tesis ettik. Bu miktar 1930 larda hemen bütün federal bütçenin sulh zamanındaki masraflarının en çok olduğu vakitki kadar çoktur. Harp zamanının sıkı nizamlarının bırakılmış olmasına rağmen vatandaşlarımıza muhtelif amme hizmetleri yapmağa devam ediyoruz.

Atom enerjisi gibi harbin büyük keşiflerini insanlığın sulh zamanındaki terakkisini sağlamak ümidiyle askeri makamlardan mülki makamlara nakletmeğe daha henüz başladık. İlmî araştırmalarda devlet yardımı bizimle kalacaktır. Sosyal emniyet iskan ziraata devlet yardımı ve borç vermesi bankacılık ve amme işleri gibi sahalarda programların ehemmiyet verdikleri şeyin zamandan zamana değişmesine rağmen süratli bir faaliyet olacaktır. beynelmilel yeni inkişafı intizar edebilir. Hususi ve ticaret birliklerinin nizamlanması ve küçük iktisadi cüzlerin muhafazası, onların kartelere, inhisarlara karşı korunması gayretleri ile devlet nizamlarının bu sahasına ait tetkikler halen tamamlanmak üzere. Harp esnasında hususi faaliyetler üzerinde devlet kontrolü ve müdahalesi tarihimizde şimdiye kadar hiç görülmemiş olduğu şekilde her sahada var olmasına rağmen bizim esas demokratik garantilerimizi bertarf etmeden başarılmıştır. Devletin rizai işbirliği ile müşterek sanayi ziraat emsalsiz bir seviyeye yükseldi. Otoriter devletleri mağlup etmek için bizimde otoriter olmamızı ileriye sürenler kötü birer kahin olduklarını ispat etiler. Harpte ve harpten sonra yapılan bütün hatalarlaki bunlar çoktu, birleşik devletlerde kamusal idare göstermişiki demokrasi müsmir olabilir ve aynı zamanda demokratik kalabilir.

İlâve

1923 tarihli tasnif kanunu (Classification act) devlet hizmetine bir iş tasnifi tekniği getirmiştir. Bu teknik sanayide meslek inkişafı diye anılan şeye kıymetçe müsavidir. Bu kanunun kongreden geçişinden evvel federal devlette makamların tasnifi için ne umumi standartlar vardı, ne de muhtelif mertebelerde tekaüdiye örnekleri dolayısıyla müsavi işlere mütekebil ödenen ücretlerde ve dairelerde, bürolarda, ödenen aylık maaşlar hususunda geniş bir ihtilaf vardı. Ve bu ihtilaf siyasi bir mesele olmağa yüz tutmuş, kongrenin komisyonarının bir çok zamanını yutmuştu. 1923 tarihli tasnif kanunu hükümeti servislere ve ve derecelere taksim etti. Kanunlaştırmanın gayesi bütün daireler ve ofislerde aynı işi yapanlara aynı ücretin ödenmesini sağlamaktı. Kanunun kendisi ihdas edilecek bir çok dereceler için umumî standartları tarif eder ve sonra bu derecelere göre ücretler tesbit eder.

Her derecede asgari bir hadden veya başlayıcı ücretten azami ücrete doğru bir ücret sırası vardır. Her sınıf veya derece içindeki terfiler tekrar tetkike hacet olmadan kıdem karşılığı olarak veya memnun edici bir hizmet mukabil bulunarak daire müdürü tarafından asgari veya azami ücret hudutları dahilinde yapılır. Daha yüksek bir dereceye terfi yalnız sivil hizmet komisyonu tarafından yapılabilir. Mamafi şurasıda işaret edilmelidirki muayyen bir sınıfa veya dereceye bir ücret tayin etmiş ve böylece muayyen bir ödenek sırasına geçiş o mevkie namzet olanların imtihan edilmesinden tamamen ayrı bir ameliyedir.

Bir mevki için tasnif cetveli, o mevki işgal edecek şahsın gerek tahsil gerek tecrübesine dair asgari evsafı muhtevidir. Birleşik Devletler hizmet komisyonu tasnif sistemini idare eden merkezi makamdır. Sınıflara veya derecelere payedilen mesuliyet ve vazifeleri taraf eden bir sınıf tasnifi işini idare eder. Mevkiilerin tasnifi tekniğinde, devlet çinde bir inkişaf meydana gelmiş ve bu umumi personel idaresinde yeni bir teknik doğurmuştur.
